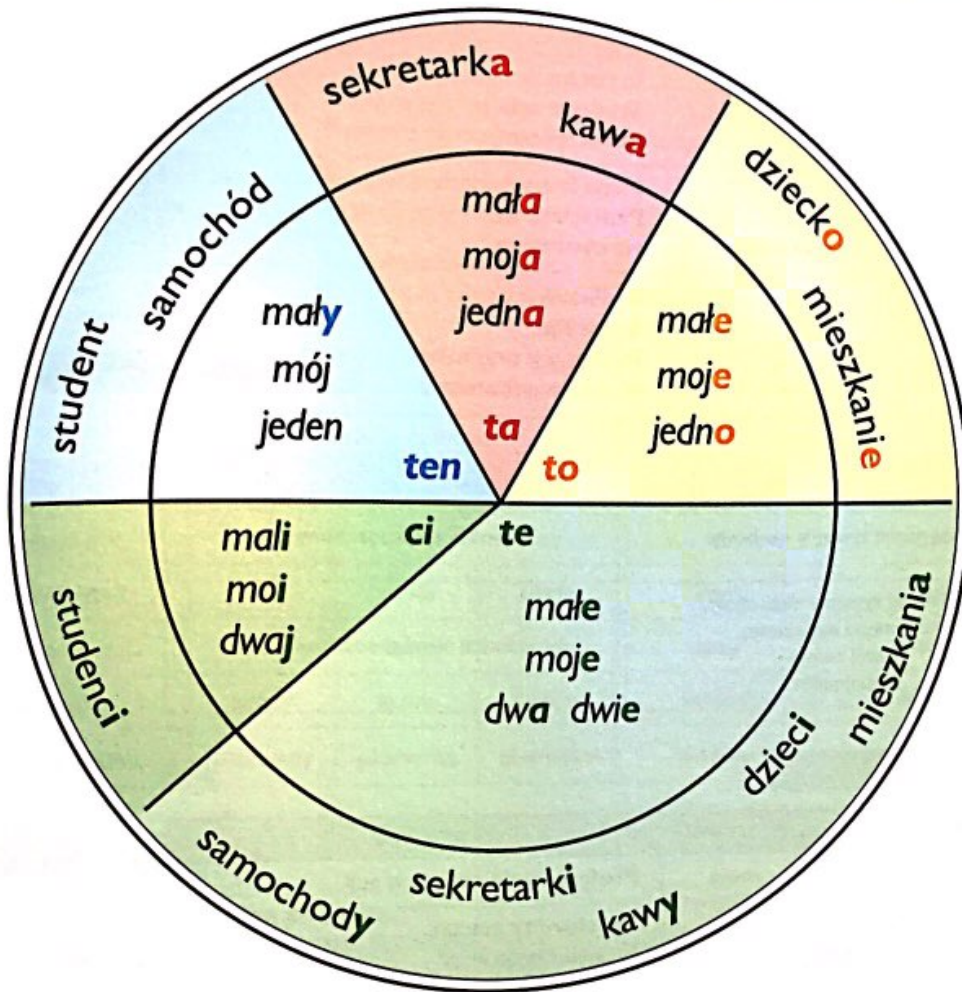
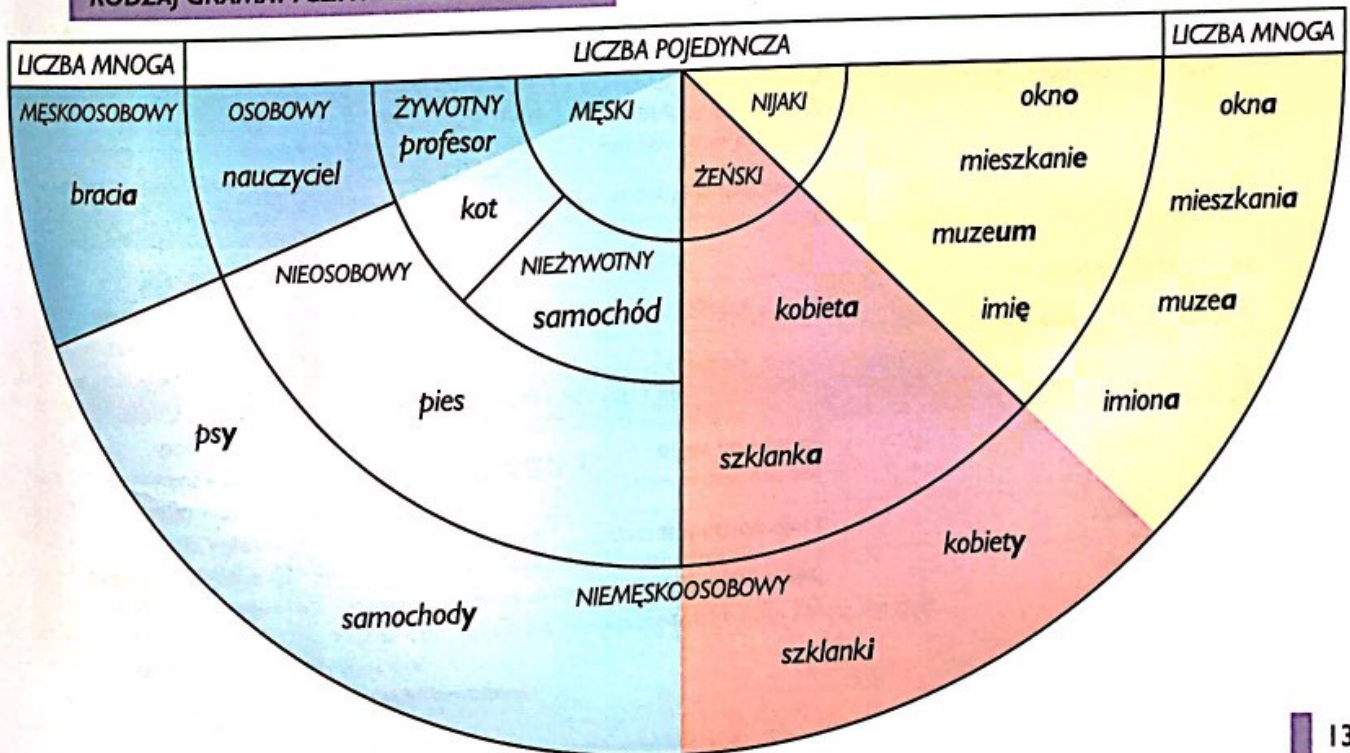

MIANOWNIK – kto? co?

To jest mój nowy samochód.

RODZAJ GRAMATYCZNY RZECZOWNIKÓW

RZECZOWNIKI

LICZBA POJEDYNCZA

rodzaj	końcówka	przykłady
męski	spółgłoska -a	To jest bank. Student czyta. Poeta spaceruje.
żeński	-a -i spółgłoska	Mapa jest w samochodzie. Pani telefonuje. Noc jest ciepła.
nijaki	-o -e -ę -um	Radio nie działa. Serce bije. To imię jest oryginalne. Muzeum jest otwarte.

liczba pojedyncza	liczba mnoga
rodzaj męski żywotny osobowy	rodzaj męskoosobowy
rodzaj męski żywotny nieosobowy rodzaj męski nieżywotny rodzaj żeński rodzaj nijaki	rodzaj niemęskoosobowy

teoria

LICZBA MNOGA

rodzaj	końcówka	przykłady
męskoosobowy	-owie	Profesorowie czekają w auli.
		Dyrektorzy pracują. Kuzyni idą do kina. Przyjaciele mówią prawdę.
niemęskoosobowy	-y -i -e	Koty są głodne. Zegarki są drogie. Noże leżą w kuchni.
		Kobiety czekają. Truskawki są słodkie. Panie są sympatyczne.
	-a	Mieszkania są ładne.

PRZYMIOTNIKI

LICZBA POJEDYNCZA

rodzaj	końcówka	przykłady
męski	-y -i	Podoba mi się ten nowy sweter. Ten pan jest wysoki .
żeński	-a	Moja siostra jest ładna .
nijaki	-e	Jabłko jest zdrowe .

UWAGA!

brat – bracia
człowiek – ludzie
dziecko – dzieci
dzień – dni
ksiądz – księża
oko – oczy
pies – psy
ręka – ręce
rok – lata
tydzień – tygodnie
ucho – uszy

LICZBA MNOGA

rodzaj	końcówka	przykłady
męskoosobowy	-y -i	To są wysocy sportowcy. Czy to są nowi pracownicy?
niemęskoosobowy	-e -ie (po k, g)	To nie są agresywne psy. Podobają mi się szybkie samochody.
		To są piękne modelki. To są drogie sukienki.
		To są świeże warzywa. To nie są brzydkie miasta.

ZAIMKI, LICZEBNIKI PORZĄDKOWE

rodzaj	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	męski	żeński	nijaki	męskoosobowy	niemęskoosobowy
zaimki wskazujące	ten	ta	to	ci	te
zaimki dzierżawcze	mój	moja	moje	moi	moje
zaimki przymiotne	taki	taka	takie	tacy	takie
zaimki względne	który	która	które	którzy	które
liczebniki porządkowe	pierwszy	pierwsza	pierwsze	pierwsi	pierwsze

LICZEBNIKI jeden i dwa

rodzaj	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	męski	żeński	nijaki	męskoosobowy	niemęskoosobowy
	jeden	jedna	jedno	dwaj	dwa/dwie

ZAIMKI OSOBOWE

ja	ty	on	ona	ono	my	wy	oni	one
----	----	----	-----	-----	----	----	-----	-----

UŻYCIE MIANOWNIKA

po czasownikach	nazywać się, podobać się, to (jest)
po przyimkach	mianownik nie występuje po przyimkach

NAJWAŻNIEJSZE FUNKCJE SKŁADNIOWE I SYTUACJE KOMUNIKACYJNE

A1

1. Prezentowanie (liczba pojedyncza): **To jest aula.**
2. Rodzaje: **Ten pan i ta pani są z Anglii.**
3. Zaimki dzierżawcze: **To jest moja mama.**
4. Opisywanie: **Ta dziewczyna jest inteligentna.**
5. Orzeczenie imienne z zaimkiem to: **Moja siostra to lekarka.**
6. Prezentowanie (liczba mnoga rzeczowników niemęskoosobowych): **To są rowery.**
7. Wykonawca czynności: **Kot śpi.**
8. Upodobania: **Podoba mi się Warszawa.**

A2

9. Prezentowanie (liczba mnoga rzeczowników męskoosobowych): **To są studenci.**

DYSTRYBUCJA KOŃCÓWEK I ALTERNACJE

RZECZOWNIKI RODZAJU MĘSKOOSOBOWEGO

końcówka	dystrybucja końcówki	alternacje	przykłady
-i	po spółgłoskach b, ch, d, f, ł, m, n, p, s, t, w, z	ch → s d → dz st → śc t → c	Włoch – Włosi Szwed – Szwedzi pianista – pianiści policjant – policjanci
-y	po spółgłoskach k, g, r oraz w rzeczownikach zakończonych w lp na -ec	e → o g(a) → dz k → c r → rz	cudzoziemiec – cudzoziemcy kolega – koledzy Polak – Polacy dyrektor – dyrektorzy
-e	po spółgłoskach b, d, f, ch, ł, m, n, p, s, t, w, z	ć → ci ń → ni ś → si ź → zi	gość – goście drań – dranie koleś – koleś kniaź – kniazie

PRZYMIOTNIKI RODZAJU MĘSKOOSOBOWEGO

końcówka	dystrybucja końcówki	alternacje	przykłady
-y	po spółgłoskach c, cz, dz, g, k, r	g → dz k → c r → rz	drogi – drodzy wysoki – wysocy dobry – dobrzy
Uwaga: -cy – -cy (obcy – obcy), -czy – -czy (tajemniczy – tajemniczy), -dzy – -dzy (cudzy – cudzy), -ży – -ży (świeży – świeży), ale duży – duży			
-i	w pozostałych przypadkach	ch → s d → dz ł → l oł → el on → en st → śc sz → s t → c	głuchy – głusi młody – młodzi doskonały – doskonali wesoły – weseli rozmarzony – rozmarzeni tłusty – tłusci lepszy – lepsi bogaty – bogaci

RZECZOWNIKI RODZAJU NIEMĘSKOOSOBOWEGO

końcówka	dystrybucja końcówki	alternacje	przykłady
-y	dominująca końcówka		dziewczyna – dziewczyny
-e	po spółgłoskach c, ć, cz, dz, dź, dż, j, ł, ń, rz, ś, sz, ź, ż	ć → ci dź → dzi ń → ni ś → si ź → zi	garść – garście łódź – łodzie koń – konie łosoś – łosose gałąź – gałęzie
-i	po spółgłoskach k, g		książka – książki pieróg – pierogi
-a	rodzaj nijaki		okno – okna

alternacje	przykłady	uwagi
→	mąż – mężowie, gałąź – gałęzie, ale: pociąg – pociągi, pieniądz – pieniądze	Wyłącznie przed spółgłoskami dźwięcznymi w rzeczownikach jednosylabowych lub w ostatniej sylabie rzeczownika wielosylabowego rodzaju męskiego lub żeńskiego zakończonego na spółgłoskę; nigdy nie występuje przed spółgłoską bezdźwięczną.
→	chłopiec – chłopcy, młodzieniec – młodzieńcy, cudzoziemiec – cudzoziemcy, Niemiec – Niemcy, jeniec – jeńcy, skazaniec – skazańcy	W rzeczownikach męskoosobowych zakończonych na -iec.
→	ogórek – ogórki, palec – palce, widelec – widelce, kabel – kable, diabeł – diabły, sweter – swetry ale: nauczyciel – nauczyciele, rower – rowery	W rzeczownikach rodzaju męskiego zakończonych na -ek i -ec oraz w niektórych rzeczownikach rodzaju męskiego zakończonych na -el, -eł i -er.
→	stół – stoły, samochód – samochody, ale: ból – bóle	W ostatniej sylabie mianownika rodzaju męskiego lub żeńskiego zakończonego na spółgłoskę.

Alternacje te występują również we wszystkich przypadkach zależnych.

INFORMACJE DODATKOWE

- Podmiot wyrażony zaimkiem osobowym jest często opuszczany, a jego rolę przejmuje końcówka osobowa czasownika: *Czekamy już długo. Jedziesz autobusem?*
- W zdaniach typu „X jest Y”: *On jest lekarzem, Y* występuje w narzędniku. Mianownik zastępuje narzędnik w zdaniach typu: *Marian to jest dobry mąż., Piwo to alkohol.* Podobnie jest w negacjach: *Piwo to nie alkohol.*
- W zdaniach z orzeczeniem „nie ma”, wyrażających nieobecność lub brak, podmiot występuje w dopełniaczu: *Jest doktor. Nie ma doktora.*
- Rodzaj przymiotnika, zaimka i liczebnika musi być dostosowany do rodzaju gramatycznego rzeczownika: *duży pies, która aktorka, pierwsze dziecko.*
- Forma mianownika rzeczowników i przymiotników liczby pojedynczej rodzaju męskiego nieżywoego i nijakiego jest identyczna jak biernik liczby pojedynczej: *To jest komputer. Mam komputer. To jest radio. Lubię to radio.*
- Forma mianownika rzeczowników liczby mnogiej rodzaju nijakiego jest identyczna jak dopełniacz liczby pojedynczej: *To są jabłka. Nie chcę jabłka.*
- Forma mianownika przymiotników liczby pojedynczej rodzaju nijakiego jest identyczna jak mianownik liczby mnogiej rodzaju niemęskoosobowego: *To jest ładne lustro. To są ładne lustra.*
- Liczbę mnogą mianownika stosuje się z liczebnikami od 2 do 4, od 22 do 24, od 32 do 34 itd. W wyrażeniach z liczebnikami 5–21, 25–31 itd. używamy dopełniacza liczby mnogiej.
- Istnieje grupa przymiotników przyjmujących w zdaniu funkcję rzeczownika, ale zachowujących odmianę przymiotnikową: *myśliwy, służący, złoty, czesne.*

Uwagi do rzeczowników w liczbie pojedynczej

- Rzeczowniki rodzaju męskiego z końcówką -a, np. *poeta, artysta, tata* odmieniamy w liczbie pojedynczej zgodnie z deklinacją rodzaju żeńskiego, w liczbie mnogiej natomiast zgodnie z deklinacją rodzaju męskoosobowego. Wymagają one jednak przymiotników, zaimków, czasowników w rodzaju męskim: *Mój kochany tata zrobił obiad.*
- Tradycyjnie niektóre nazwy zawodów i tytuły, np. *profesor, premier, inżynier*, jeśli odnoszą się do kobiet, utrzymują we wszystkich przypadkach formę mianownika rodzaju męskiego, natomiast przymiotniki, czasowniki, zaimki zachowują formę żeńską: *To jest nowa prezes sądu, pani Kapuścińska. Rozmawiamy o nowej prezes sądu, pani Kapuścińskiej.* Można również użyć rzeczownika *pani*: *Znana pani profesor Kowalska przyjechała do Warszawy.* Od niedawna można stosować formy typu: *profesorka, doktorka, psycholożka.*
- Rzeczowniki zakończone na -ść, np. *miłość, złość, nienawiść*, oznaczające idee, wartości lub emocje, mają rodzaj żeński: *Nasza miłość była gorąca.*
- Końcówkę -ę przyjmują rzeczowniki rodzaju nijakiego oznaczające istoty niedorośle: *kurczę, cielę.*
- Rzeczowniki rodzaju nijakiego zakończone na -um, np. *muzeum, centrum* w liczbie pojedynczej zachowują we wszystkich przypadkach formę mianownika.

Uwagi do rzeczowników rodzaju męskoosobowego

1. Nie ma ścisłych reguł dystrybucji końcówki *-owie*. Występuje ona zwykle w rzeczownikach oznaczających stopień pokrewieństwa, np. *wujowie, mężowie*, w formach grzecznościowych, np. *panowie*, tytułach i godnościach, np. *ministrowie, królowie*, nazwach niektórych narodowości, np. *Belgowie, Skandynawowie* oraz w imionach i nazwiskach, np. *Jasiowie, Nowakowie*.
2. Niektóre rzeczowniki męskoosobowe przyjmują dwie formy mianownika liczby mnogiej, np. *profesorzy – profesorowie*. Postać z końcówką *-owie* ma wtedy znaczenie bardziej dostojne niż postać z końcówką *-i, -rzy, -cy, -dzy, -e*.
3. W wyrażeniach z liczebnikami 2–4 używamy form *dwaj, trzej, czterej* oraz mianownika liczby mnogiej, np. *dwaj panowie, czterej Polacy* lub form *dwóch, trzech, czterech* oraz dopełniacza liczby mnogiej, np. *dwóch panów, czterech Polaków*. W wyrażeniach z liczebnikami 5–21, 25–31 itd. używamy tylko dopełniacza liczby mnogiej.
4. Rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na *-in* tracą w liczbie mnogiej rozszerzenie *-in* i otrzymują końcówkę *-e*: *Amerikanin – Amerykanie, mieszczanin – mieszczanie, poganin – poganie*.

Uwaga do rzeczowników rodzaju niemęskoosobowego

Rzeczowniki rodzaju nijakiego zakończone na *-ę* przyjmują rozszerzoną końcówkę *-ona* lub *-ęta*: *imię – imiona, cielę – cielęta*.